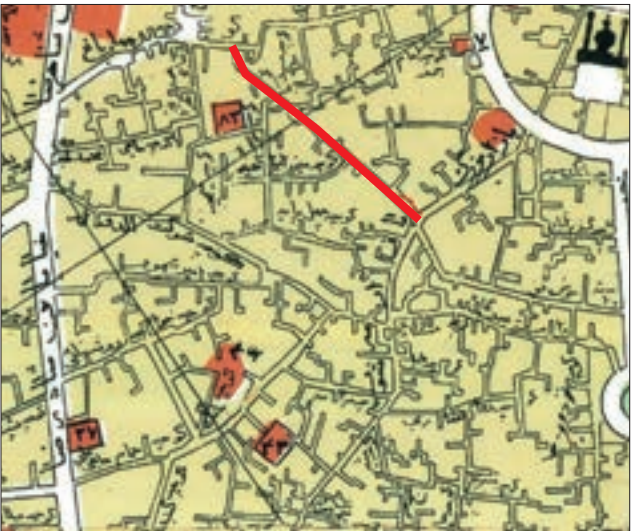

گشتی در تاریخ راسته حمام شاه که بعدها به نام آیت...قمی تغییر نام داده است

کوچه‌ای صفوی با تغییراتی ۴۰ساله

رضا سلیمان‌نوری| گذشت زمان باعث تغییرات بسیاری در شئون زندگی شهری شده است. کنارش جغرافیای شهر نیز تغییرهای بسیاری کرده‌است و بسیاری از کوچه‌ها نقش پررنگ خود را در کالبد شهری از دست داده‌اند. کوچه‌ای را که اکنون با نام آیت...قمی روی نقشه‌های شهری مشهد شناخته می‌شود و زمانی بین مردم به «راسته‌بازار بزرگ، و دورانی نیز به «راسته حمام شاه، مشهور بود، باید یکی از همین کوچه‌ها دانست که هرچنداز سختی‌های روزگار عبور کرده و مانده‌اند. دیگر نه از لحاظ ساختاری شبیه گذشته خود هستند، نه اهمیت آن کوچه سابق را دارند.

مسیر کوچه آیت...قمی روی نقشه سال ۱۳۳۱

در دوره پهلوی‌ها

کوچه آیت...قمی در دوران پهلوی‌ها با نام رسمی «راسته حمام شاه، شناخته می‌شود و همان‌طور که گفته شد، در دوره پهلوی نیز تغییر ساختاری بزرگی به خود نمی‌بیند و تنها تعدادی از پلاک‌های آن به‌مرور زمان بهسازی و نوسازی می‌شوند که شاخص‌ترین آن‌ها، منزلی است که اکنون به نام خانه برکچی‌ها شناخته می‌شود و یکی از نمونه‌های زیبا و کامل معماری پهلوی دوم در مشهد به‌شمار می‌رود.

در همین دوران و در سال‌های نخست سده ۱۴خوشیدی است که مکان اولیه بانک شاهنشاهی ایران از تعدادی از تاجران سرشناس شهر می‌خزند و به منزل مسکونی مرجع بزرگ تقلید ساکن مشهد، آیت...العظمی سیدحسین طباطبایی قمی، تبدیل می‌شود. این منزل در دهه‌های بعد و پس از فوت آیت...قمی پدر به‌عنوان دفتر و بیت پسرش، آیت...سیدحسن قمی، استفاده می‌شود و محل رجوع مردم باقی می‌ماند.

باتوجه‌به پرفت‌آمد بودن مسیر یادشده، برخی صاحبان حرفه‌های خاص در همین سال‌ها به این محدوده جذب می‌شوند که شاخص‌ترین آن‌ها، نخستین تولیدکننده شیرینی کاک مشهد، موسوم به کاک رضوی است. علاوه‌بر این کوچه چند کارگاه حناسابی و آخرین چینی‌بندزن شهر را در خود گنجانده است که مغازه این دومی در مجاورت مسجد هفتادودوتن قرار داشته است.

نمایی از مسجد و حمام شاه

وضعیت امروز

کوچه آیت...قمی برخلاف گذشته که مسیری از غرب به شرق شهر بود، امروز بیشتر مسیری از شرق به غرب شناخته می‌شود. به‌عبارت دیگر در وضعیت کنونی، بیشتر افرادی از این مسیر رفت‌وآمد می‌کنند که پس از زیارت حضرت رضا^(ع) قصد رفتن به خیابان‌های آیت... خزعلی‌واندرزگوی کنونی را دارند. بر این اساس، وقتی از باب‌الهادی وارد این مسیر می‌شویم، در حالی نخستین پلاک‌های جنوبی آن به موزه مردم‌شناسی (حمام مهدی‌قلی‌بیک) و مسجد هفتادودوتن اختصاص می‌یابدکه بخش شمالی کوچه قدیمی، قسمتی از مجموعه حرم مطهر رضوی شده است. در سمت جنوبی کوچه آیت...قمی پس از مقبره امیرغیاث‌الدین، کوچه‌ای قد علم کرده است که از یک‌سو به بخشی از کوچه حوض چهل‌پایه می‌رسد و از دیگرسو به انتهای بازار فرش متصل می‌شود. نبش دیگر همین کوچه، مسجد صدیقی‌ها یا ترک‌ها قرار دارد که جناح غربی آن، حاشیه کوچه میرعلم‌خان را دربر می‌گیرد. در سمت شرقی بخش شمالی کوچه که تاکنون نامی رسمی برایش انتخاب نشده و دراصل بخشی از محور حلقوی دور حرم مطهر رضوی است، ورودی بازار غدیر قرار گرفته است و در سمت جنوبی آن نیز ساختمان مرکز گزینش آستان قدس رضوی خودنمایی می‌کند. درست پس از این مجموعه است که سطح کوچه آیت...قمی به‌یک‌باره حدود ۱/۵ متر ارتفاع پیدا می‌کند و برای ادامه دانش باید از حدود شش پله بالا رفت. حداقل کوچه میرعلم‌خان تا کوچه بعدی -که پیکانه فضای سبز کوچه آیت...قمی در ابتدای آن قرار دارد- درحالی حدود یازده‌دریبد مغازه و دو باب منزل را در خود جای داده‌است که سمت شمالی آن به‌طور کامل دراختیار بناهای مرتبط با مجموعه حرم مطهر رضوی است.

کوچه شهید ابوالقاسم مصدق‌اکرمی، نامی است که شهرداری روی سبزه‌ترین فرعی کوچه آیت...قمی گذاشته‌است. در این کوچه علاوه‌بر

کوچه آیت...قمی، کنونی از آن دست کوچه‌های شهر است که تقریبا هر مورخی درباره مشهد روایتی بیان کرده، اشاره‌ای هم بدان کرده است. دلیل این امر هم وضعیت خاص جغرافیایی آن است که از یک‌سو به چهارباغ -که خود ادامه سراب است- منتهی می‌شده و از دیگرسو ازطریق میدان کهن سرسنگ به بازار بزرگ شهر و سپس حرم مطهر رضوی متصل می‌شده است. این مسیر دست کم از دوران سلجوقی به این‌سو هویت دارد و در گزارش‌های مختلف، بارها به آن اشاره شده است. برای تأیید قدمت این مسیر، از بناهای باقی‌مانده از گذشته می‌توان مدد گرفت که قابل استنادترینشان، بنای موجود در ابتدای مسیر یا همان مسجد هفتادودوتن کنونی است. براساس کتیبه موجود در این بنا و همچنین آثار مکتوب، این مکان آرامگاهی است که امیرغیاث‌الدین محمد، از امرای دوران تیموری مشهد، به‌عنوان

در کشاکش تاریخ

کوچه آیت...قمی، کنونی از آن دست کوچه‌های شهر است که تقریبا هر مورخی درباره مشهد روایتی بیان کرده، اشاره‌ای هم بدان کرده است. دلیل این امر هم وضعیت خاص جغرافیایی آن است که از یک‌سو به چهارباغ -که خود ادامه سراب است- منتهی می‌شده و از دیگرسو ازطریق میدان کهن سرسنگ به بازار بزرگ شهر و سپس حرم مطهر رضوی متصل می‌شده است. این مسیر دست کم از دوران سلجوقی به این‌سو هویت دارد و در گزارش‌های مختلف، بارها به آن اشاره شده است. برای تأیید قدمت این مسیر، از بناهای باقی‌مانده از گذشته می‌توان مدد گرفت که قابل استنادترینشان، بنای موجود در ابتدای مسیر یا همان مسجد هفتادودوتن کنونی است. براساس کتیبه موجود در این بنا و همچنین آثار مکتوب، این مکان آرامگاهی است که امیرغیاث‌الدین محمد، از امرای دوران تیموری مشهد، به‌عنوان

کوچه حمام شاه در دوران مبارزات انقلابی

راسته کوچه حمام شاه از سال ۱۳۴۲ به این‌سو هویت جدیدی پیدا می‌کند. این هویت برگرفته از بیت آیت...قمی است که یکی از مراکز مهم مخالفت با سیستم حکومتی کشور در آن روزگار محسوب می‌شد. این مکان از سال ۱۳۴۲ که آیت...حسن قمی، هم‌زمان با امام خمینی بازداشت و تبعید بلندمدت می‌شود،

نمایی از کوچه آیت...قمی

سال‌های نخست پس از انقلاب

کوچه آیت...قمی تا نیمه‌های دهه ۷۰خورشیدی همچنان همان وضعیت سال‌های نخست قرن ۱۴خورشیدی و قبل از آن را دارد و مسیر اتصال محله چهارباغ به بازار بزرگ و حرم مطهر محسوب می‌شود. اما تغییرات این سال‌ها، وضعیت فیزیکی آن را به‌شدت تغییر می‌دهد. از یک‌سو پلاک‌های مسکونی و تجاری محدوده اتصال این کوچه و محله چهارباغ، یک‌به‌یک در کام پروژه‌های طراحی‌شده براساس طرح نوسازی اطراف حرم مطهر فرومی‌رود

یک بوستان کوچک محلی، مدرسه علمیه امام‌صادق^(ع) یا همان مدرسه علمیه آیت...العظمی میلانی قدر است کرده‌است که در کنار یک باب هتل آپارتمان و یک خانه سال‌های نخست پهلوی دوم، تنها ساختمان‌های این مسیر فرعی به‌شمار می‌روند. حداقل این کوچه تا فرعی بعد که شهیدنوروزی نام گرفته است، تنها سه پلاک دیده می‌شود؛ پلاک نخستین، همان مرکز بازرگانی جهان در مشهد بوده است و در سال‌های نه‌چندان دور می‌شد علامت چای جهان را بر سردرش دید. پلاک بعدی اکنون ساختمانی تخریب‌شده است که روزگاری به‌عنوان انبار از آن استفاده می‌شد و پلاک آخر هم منزل مسکونی مرحوم آیت...سیدحسن قمی است که اکنون به‌عنوان دارالعلم قمی و مرکزی برای گسترش علوم دینی شناخته و استفاده می‌شود. خود کوچه شهیدنوروزی نیز میزبان دو پلاک مسکونی فعال، دو پلاک تخریب‌شده و یک پلاک رهاشده و نیمه‌مخروبه است که این آخری دقیقاً مجاور کوچه حوض‌نوست. نمره این پلاک، ۳۱بودن آن بدان معنی است که از کوچه آیت...قمی در جهت جنوبی تا محل تقاطع با کوچه چهارباغ، حداقل پانزده پلاک دیگر امتداد داشته‌است که همگی در جریان اجرای طرح نوسازی بافت اطراف حرم تخریب شده‌اند.

اما پلاک‌های جناح شمالی کوچه از روبه‌روی مدرسه علمیه آیت...میلانی به این سو، به تعداد انگشتان یک دست هم نمی‌رسند. نخستین این پلاک‌ها خانه برکچی (با قدمت پهلوی دوم) است که از نمونه‌های خاص معماری آن دوره در مشهد محسوب می‌شود. پلاک بعدی به حسینیه نجف‌آبادی‌ها اختصاص دارد که دراصل مسافرخانه و زائرسرای است که نام حسینیه بدان داده‌اند. پس از آن محدوده کوچه مرحوم آیت...سیدمحمود سیستانی است که اکنون با دری فلزی پوشش داده شده است و سرانجام، آخرین پلاک کنونی شمالی کوچه آیت...قمی، بنایی سه‌طبقه با نمره ۴۲ است که روزگاری محل موقت مدرسه سلیمانیه بوده است.

مقبره خود ساخته است و هم اکنون نیز پنج قبر در سرداب زیرین آن وجود دارد. سازه مسجد، بازگوکننده این واقعیت است که در دوران تیموری ساخته شده که این محدوده، مسیری آباد شمرده می‌شده است. دیگر سند کهن بودن این مسیر، وجود حمام مهدی‌قلی‌بیک است که اکنون به‌عنوان موزه مردم‌شناسی آستان قدس از آن استفاده می‌شود. اما در عصر صفوی ساخته شده است و تا حدود سی سال پیش نیز با وجود تغییرنام به حمام شاه، کاربرد بهداشتی خود را حفظ کرده بود. همچنین درست روبه‌روی آرامگاه تیموری امیرغیاث‌الدین و در تقاطع این مسیر با بازار بزرگ شهر، مدرسه سلیمان‌خان خودنمایی می‌کند که آن هم در عهد صفوی ساخته شده است. وضعیت کوچه آیت...قمی تا نخستین سال‌های قرن ۱۴ خورشیدی، نسبت به دوران تیموری و صفوی، تغییر چندانی نمی‌یابد و تنها برخی خانه‌های آن در ابتدای این قرن، بهسازی می‌شود.

هویتی ویژه پیدا می‌کند، به نحوی که بسیاری از فعالیت‌های مبارزاتی مردم مشهد در حاشیه جلسات مذهبی برگزارشده، در این بیت سامان دهی می‌شود و به همین دلیل نیز این مسیر کم‌کم در بین مردم به کوچه آیت...قمی مشهور می‌شود، نامی که در سال‌های پس از انقلاب اسلامی از وجه مردمی و عامیانه خود خارج شده، به نامی رسمی برای این معبر تبدیل می‌شود و تابلوهای شهرداری نیز با همین اسم، کوچه را معرفی می‌کنند.

مدرسه آیت...میلانی (بیت پارک)

وازسوی دیگر، ارتباط مستقیم کوچه با محله چهارباغ به‌طور کامل قطع می‌شود و بدین گونه مسیری باقی‌مانده از دوران سلجوقی نابود می‌شود. علاوه‌بر این‌ها، بخش انتهایی کوچه که شامل راسته‌بازارمقابل مسجدشاهومدرسه کهن سلیمان‌خان (سلیمانیه) است، در طرح گسترش سوله‌های رضوی قرار می‌گیرد و بخشی از حرم می‌شود. در سال‌های بعد، ایجاد باب‌الهادی در صحن پیامبر اعظم^(ص)، کنونی از کور شدن کامل این کوچه کهن جلوگیری می‌کند، ولی کوچه باقی‌مانده این معبر اصلی، بسیاری از کاربری‌های کهن خود را از دست می‌دهد.

کوچه شهید میرزایی

شخصیت‌ها

وقتی کوچه‌ای به نام شخصیتی که ساکن آن کوچه بوده است مزین می‌شود، باید آن فرد را معروف‌ترین چهره کوچه دانست، البته درباره نام‌گذاری کوچه به نام آیت...قمی، یک دوگانه روایی وجود دارد و نشئت گرفته از این واقعیت است که دو آیت...قمی در این کوچه ساکن بوده‌اند.

ابتدا آیت...سیدحسین طباطبایی قمی ساکن کوچه می‌شود؛ سکونتی که البته طولانی نیست؛ زیرا او اندک زمانی بعد از استقرار در این منزل، برای رساندن پیام مردم مشهد در مخالفت با تغییر لباس، تیرماه ۱۳۱۴ راهی تهران می‌شود و پس از آن هم به‌دلیل وقوع واقعه مسجدگوهرشاد به عراق می‌رود تا سال‌های سکونتش در این منزل و کوچه به شمار انگشتان دست نرسد. پس از درگذشت وی، پسرش، آیت...سیدحسن طباطبایی قمی، چراغ خانه پدر در مشهد را درگبار باره روشن می‌کند و شمع محفل عاشقان دین ولایت می‌شود؛ چراغی که هرچند به‌دلیل تبعید طولانی مدت آیت...پس از خرداد ۱۳۴۲ تا حدودی کم‌نور می‌شود، هیچ‌گاه خاموش نمی‌شود. حتی امروز که سال‌ها از درگذشت او گذشته است، دیگر خاندان مهم‌ساکن کوچه آیت...قمی، خاندان برکچی بوده است که از چهره‌های برجسته اقتصادی گذشته استان محسوب می‌شوند و هنوز هم خانه‌شان به‌عنوان زیباترین خانه این کوچه خودنمایی می‌کند.

ایران نامه

به مناسبت ۹ مرداد، روز اهدای خون خون ۸۰ساله

آمار خونگیری سازمان انتقال خون ایران در سال گذشته					
در سال گذشته	۹۱	۱۷۰۶۸	۰۱۱	۱۳۳۷۹	۱
نام مراکز	۰۳۲۴۲	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۲
۳	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۳
۴	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۴
۵	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۵
۶	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۶
۷	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۷
۸	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۰۷۱	۸

بیتا! «انتقال خون، به فرایند رساندن خون یا فرآورده‌های آن از شخص اهداکننده به دستگاه‌گردش خون فرد دیگر گفته می‌شود. این نظریه قرن‌ها آزمایش می‌شود، اما در سال ۱۶۶۷ میلادی است که یک پزشک فرانسوی به نام «ژان باپتیست دنیس» این تکنیک را روی یک انسان امتحان می‌کند. او با این امید که علامت‌روان‌پریشی بیماری را نام آنتوان موروی را کاهش دهد، خون گوسفندی را به او انتقال می‌دهد. پس از این تزریق، موروی حال خوبی پیدا می‌کند، اما پس از تزریق دوم، دچار تب، درد شدید در ناحیه کمر و سوزش شدید در بازو شده، رنگ ادرارش نیز سیاه می‌شود. خوشبختانه بیمار از این انتقال خون اشتباه، جان سالم به در می‌برد، اما ثابت می‌شود که انتقال خون بین گونه‌های مختلف، کشنده است و در سراسر اروپا غیرقانونی اعلام می‌شود. بالاخره بیشتر از دوپست سال بعد، یک انتقال موفقیت‌آمیز انجام می‌شود. دکتر ویلیام هالستد، پزشک فرانسوی، در سال ۱۸۸۱ میلادی برای کمک به خواهرش مینی که پس از زایمان خونریزی دارد، این کار را می‌کند. او به‌سرعت سوزنی را در بازوی خود وارد کرده، خون خود را می‌کشد و به خواهرش منتقل می‌کند. گروه‌های خونی در زمان هالستد، کشف نشده بود و او بسیار خوش شانس بود که گروه خونسش با گروه خون خواهرش مشابه بود و پس از چند دقیقه، حال خواهرش بهتر شد.

بعد از او کارل لندشتاینر، پزشک اتریشی، در سال ۱۹۰۱ گروه‌های خونی را کشف می‌کند که قدم مهمی در موفقیت انتقال خون انسان به انسان است. او متوجه می‌شود وقتی گروه‌های خونی مختلفی با یکدیگر مخلوط می‌شوند، لخته را تشکیل می‌دهند، اما اگر گروه خونی فرد دهنده مشابه گروه خونی فرد گیرنده باشد، این اتفاق نمی‌افتد و لخته تشکیل نمی‌شود.

بر همین اساس، پزشکان تا سال ۱۹۰۷ قبل از هر انتقالی، مقدار کمی از خون دو طرف را با هم مخلوط می‌کردند، اگر هیچ لخته‌ای دیده نمی‌شد، تصور می‌کردند گروه‌های خونی باهم سازگار هستند. این کار به پزشکان امکان داد که هم هزاران انسان را نجات دهند و هم انتقال خون به شیوه مدرن را پایه‌گذاری کنند. در سال ۱۹۱۴، محققان امکان می‌یابند مدتی خون را بدون لخته شدن نگهداری کنند. به این ترتیب، نیاز نبود خون بلافاصله از یک رگ به رگ دیگر انتقال یابد. در سال ۱۹۱۶، دو دانشمند آمریکایی، ضدانقباض مؤثرتری به نام هیارین پیدا می‌کنند که هنوز هم استفاده می‌شود. با هیارین تازه کشف‌شده، پزشکان با خیال راحت، خون را ذخیره و حفظ می‌کنند و آن را با کمک دستگاه‌های حمل‌شدنی که محققان آمریکایی و بریتانیایی تولید کرده‌اند، مستقیم به میدان‌های نبرد جنگ جهانی اول انتقال می‌دهند تا به سربازان زخمی تزریق شود. پس از جنگ، همین جبهه‌های حمل‌شدنی، الهام‌بخش ایجاد بانک‌های خون مدرن در بیمارستان‌های سراسر جهان می‌شود.

اگرچه سند معتبری در این زمینه وجود ندارد، براساس قرائن موجود، سابقه اولین تزریق خون در کشور ما به سال‌های ابتدایی دهه ۲۰ خورشیدی برمی‌گردد. بعد از آن در سال ۱۳۳۱ به‌طور هم‌زمان «بانک خون ارتش»، را محمدعلی شمس و «مرکز انتقال خون شروخورشیدسرخ، سابق را احمدآثر، تأسیس می‌کنند. این دو، تنها مراکزی هستند که به‌صورت نظام‌مند، خون اهداکنندگان خود را جمع‌آوری می‌کنند. مرکز خون ارتش از سال ۱۳۴۰ به بعد، فرآورده‌های سلولی (گلبول قرمز متراکم و پلاکت متراکم) و پلاسماپی را به میزان محدود تهیه می‌کند. این مرکز در همین سال‌ها با همکاری انستیتوپاستور ایران، برای پالایش پلاسما و تهیه فرآورده‌های آن تلاش می‌کند.

با آگاهی از ارزش این ماده حیاتی برای نجات جان بیماران و افزایش تجویز آن در مراکز درمانی، خون‌های جمع‌آوری‌شده از اهداکنندگان، دیگر برای رف نیا‌های بیمارستانی کافی نیست و به تدریج واسطه‌ها با تأسیس بانک‌های، اقدام به خرید خون مردم می‌کنند. آن‌ها با پرداخت مبالغ اندکی، خون مردم اغلب بی‌بضاعت را می‌خرند و با بهایی بیشتری به بیمارستان‌ها می‌فروشند. این گونه است که خون‌های خریداری‌شده بدون کمترین بررسی سلامت و کیفیت، وارد مراکز درمانی می‌شود. در اوایل دهه ۵۰ه میان مردم شایع می‌شود افرادی سودجو با همکاری بعضی پزشکان، خون معتادان و افراد الکلی را می‌گیرند و می‌فروشند که همین امر به مرگ چندین نفر نیز انجامیده است. درنهایت عوارض ناشی از این امر، به تهیه طرحی برای تأسیس یک سازمان مستقل با وظیفه سامان دهی سیستم تأمین خون و فرآورده‌های خونی کشور منجر می‌شود. این طرح با پیشنهاد دکتر فریدون علاء، استاد خون شناسی دانشگاه تهران، و پشتیبانی وزیر بهداشتی وقت، با ماده‌واحدهایی از تصویب مجلس می‌گذرد و سازمان ملی انتقال خون ایران در نهم مرداد ۱۳۵۳ تأسیس می‌شود. هدف از تأسیس سازمان، غرب‌الگری و بررسی شرایط بهداشتی خون‌های دریافتی از اهداکنندگان و رساندن خون سالم به بیماران نیازمند است. سازمان جدیدالتأسیس، همچنین تهیه و تولید فرآورده‌های خونی را در دستور کار خود قرار می‌دهد.

باتلاش‌های صورت‌گرفته از ابتدای تأسیس سازمان تا سال ۱۳۵۷ به‌جز سازمان مرکزی سه پایگاه انتقال خون شیراز، اهواز و مشهد فعال می‌شوند. سال ۱۳۵۸ در پی تجدیدنظر کلی در بودجه کشور، سازمان انتقال خون به یک دستگاه دولتی وابسته به وزارت بهداشتی، تبدیل و تابع مقررات عمومی دولت می‌شود. مشکل بزرگ اما همچنان نبود تشکیلات منظم برای جلب اهداکنندگان است. سرویس‌های دولتی و خصوصی (به‌جز تاحدودی مرکز خون ارتش)، متکی به داوطلبان حرفه‌ای هستند که بیشترشان از افراد محروم جامعه‌اند و درمقابل وجه ناچیزی، باوجود برخوردار نبودن از سلامت کافی، اقدام به خون دادن می‌کنند. ۱۵ مهر ۱۳۶۱ قانون مربوط به تشکیل سازمان انتقال خون ایران، زیرنظر وزارت بهداشتی در مجلس تصویب می‌شود و از این پس، تمام اموال منقول و غیرمنقول، اعتبارات، تعهدات و کارکنان سازمان ملی انتقال خون به سازمان جدید واگذار و منتقل می‌شود. اساسنامه سازمان بالاخره ۳۰ خرداد ۱۳۶۳ تصویب می‌شود و تا امروز تنها مرجع تصمیم‌گیری برای تأمین و توزیع خون و فرآورده‌های خونی سالم در ایران به‌شمار می‌رود.

برگرفته از محتوای تولیدی گروه ارتباطات آرشیوی سازمان اسناد و کتابخانه ملی

شهریار

شهریار NEWS IR
۳شنبه
۹ مرداد ۱۴۰۲
۱۳ شهریور ۱۴۴۵
شماره ۳۰۰۱

۱۵

↓

تاریخ و هویت

گزارش آماری از فعالیت های سازمان انتقال خون ایران در دی ۱۳۹۱ مشهد در جایگاه سوم اهداکنندگان خنوری این سال قرار دارد